

8. Tsyfrovizatsiia ukrainskoi osvity: realizatsiia problemy i perspektyvy [Digitalization of Ukrainian Education: Implementation of the Problem and Prospects. Educational Platform]. *Platforma Osvita: Pedrada*. Dostupno: <<https://oplatforma.com.ua/article/16004-tsyfrovizatsiya-ukrainskoi-osviti-realizatsiya-problemi-i-perspektivii>>.

9. Shostak, I. O., Nikolenko, K. V., & Petrovska, K. V., 2024. Rozvytok tsyfrovoyi hramotnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity v Ukraini yak vidpovid na voienni vyklyky [Development of Digital Literacy of Higher Education Students in Ukraine as a Response to Military Challenges]. *Akademichni vizii*, 30. Dostupno: <<https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1057>>.

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2024-36-333-343>

УДК 616-056.26:37.018:316.647.5

Муковіз Олексій Павлович,

доктор педагогічних наук, доцент,

професор кафедри дошкільної та початкової освіти

КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

Одеса, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9262-9209>

alexsmukovoz@gmail.com

Молодовська Юлія Сергіївна,

аспірантка кафедри педагогіки та освітнього менеджменту

КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

Одеса, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-0042-2109>

julia859999@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація. У статті проаналізовано педагогічні умов, які сприяють ефективному формуванню комунікативної толерантності здобувачів закладів професійно-технічної освіти в рамках інноваційного освітнього середовища.

Доведено, що розуміння та впровадження педагогічних умов можуть значно підвищити якість освіти, забезпечуючи студентам необхідні знання, уміння та навички для їхнього майбутнього професійного розвитку.

Розглянуто дефініції «умова» та «педагогічна умова» з різних наукових позицій, підкреслюючи їх полісемантичність та важливість у контексті освітнього процесу. Через психологічний та педагогічний аналіз умов з'ясовано їхню роль

як каталізаторів для розвитку особистості та сприяння комунікативній толерантності. Визначено, що педагогічні умови для формування комунікативної толерантності студентів описуються як інтегрований комплекс педагогічних заходів. Ці заходи мають на меті не лише підвищення якості професійної підготовки та конкурентоздатності майбутніх фахівців на ринку праці, але й ефективне формування всіх аспектів комунікативної культури на основі синергетичного, культурологічного та особистісно орієнтованого підходу до нової парадигми освіти. Важливим є оновлення змісту навчання, впровадження сучасних методик і технологій, а також створення інноваційного освітнього середовища, яке відповідає потребам сучасного динамічного світу. Висвітлено, що сучасне інноваційне освітнє середовище вимагає інтегрованого підходу до навчання, що включає виховання усвідомлення необхідності комунікативної толерантності, стимулювання мотивації до її розвитку та залучення студентів до активної участі в освітньому процесі.

На основі проведеного аналізу сформувані висновки, що ефективне формування комунікативної толерантності серед здобувачів закладів професійно-технічної освіти залежить від впровадження цілісного комплексу педагогічних умов. Це включає розвиток інклюзивного середовища, застосування активних навчальних методів, інтеграцію навчальних матеріалів, які сприяють розвитку толерантності, та підтримку міжкультурного діалогу. Підкреслено важливість педагогічної майстерності викладачів та необхідність їхнього постійного професійного розвитку для досягнення високих результатів у формуванні комунікативної толерантності серед здобувачів освіти.

Ключові слова: комунікативна толерантність; педагогічна умова; інноваційне освітнє середовище; закладів професійно-технічної освіти; інтерактивні методи навчання.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та інтеграційних процесів, що ставлять перед молодими фахівцями вимоги не тільки до глибоких професійних знань, але й до високого рівня комунікативних навичок та толерантності, актуалізується проблема визначення та реалізації ефективних педагогічних умов для їх формування. Сучасне інноваційне освітнє середовище закладів професійно-технічної освіти відкриває нові можливості для застосування передових педагогічних технологій і методик, що сприяють розвитку комунікативної толерантності серед здобувачів освіти.

З огляду на це, використання інноваційних освітніх інструментів вимагає глибокого дослідження їх впливу на формування особистісних якостей здобувачів, а саме відкритості, поваги до інших точок зору, уміння вести діалог і ефективно співпрацювати. Особлива увага у цьому контексті приділяється педагогічним умовам, які можуть забезпечити максимальну ефективність формування комунікативної толерантності, враховуючи специфіку інноваційного освітнього середовища.

Фокусування на аналізі та впровадженні таких умов має на меті виявлення оптимальних стратегій та методів навчання, що сприятимуть не тільки підвищенню якості освітнього процесу, але й формуванню соціально активної, готової до вирішення професійних комунікативних задач особистості. Дослідження педагогічних умов в інноваційному освітньому середовищі, таким чином, набуває актуальності та значущості для розвитку педагогічної науки та практики, оскільки воно спрямоване на підготовку кваліфікованих, соціально адаптованих та конкурентоспроможних спеціалістів, здатних ефективно функціонувати в сучасному багатокультурному та динамічному світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах сучасної освітньої динаміки, зосередження уваги на важливості розвитку комунікативної толерантності серед здобувачів закладів професійно-технічної освіти стає невід'ємною частиною інноваційного освітнього процесу. Значення цього аспекту підкреслюється різними дослідженнями в галузі освіти, які охоплюють широкий спектр методологій та підходів до формування толерантності, що відображається в роботах вітчизняних та зарубіжних науковців.

Розвиток сучасних філософських та педагогічних основ формування комунікативної толерантності має багатовекторне висвітлення у працях відомих дослідників (В. Андрущенко, В. Кремень та В. Огнев'юк). Аналітичний погляд на загально-педагогічні аспекти толерантності, представлений у дослідженнях М. Андреевої, О. Безкоровайної, О. Гриви, Г. Коберника демонструє необхідність комплексного підходу до формування цієї якості серед майбутніх фахівців.

Обговорення психолого-педагогічних аспектів толерантності, на яке звертають увагу Т. Атрощенко, Н. Бирко, Т. Варенко, вносить суттєвий вклад у розробку методик ефективної інтеграції цієї важливої складової в освітній процес.

Використання міжнародного досвіду у цій сфері, що представлено у наукових дослідженнях О. Орловської, відкриває нові перспективи для покращення освітніх практик і створення ефективних педагогічних умов, що сприяють формуванню комунікативної толерантності у здобувачів закладів професійно-технічної освіти.

Проаналізувавши наукові погляди вчених, на сьогодні не було досліджено педагогічні умови формування комунікативної толерантності здобувачів закладів професійно-технічної освіти в умовах інноваційного освітнього середовища, що й обумовило актуальність дослідження.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті – ідентифікація та аналіз педагогічних умов, які сприяють ефективному формуванню комунікативної толерантності здобувачів закладів професійно-технічної освіти в рамках інноваційного освітнього середовища.

У процесі дослідження реалізовувалися такі **завдання**: розглянуто дефініції «умова» та «педагогічна умова» з різних наукових позицій та доведено, що розуміння та впровадження педагогічних умов можуть значно підвищити якість освіти, забезпечуючи студентам необхідні знання, уміння та навички для їхнього майбутнього

професійного розвитку і розкрито ефективне формування комунікативної толерантності серед здобувачів закладів професійно-технічної освіти залежить від впровадження цілісного комплексу педагогічних умов.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH FINDINGS

У контексті формування комунікативної толерантності серед здобувачів закладів професійно-технічної освіти в умовах інноваційного освітнього середовища, імперативним є встановлення відповідних педагогічних умов. Дана необхідність обумовлена забезпеченням ефективної професійної підготовки, що вимагає інтеграції комунікативних навичок в освітній процес. Підходячи до визначення науково-педагогічного змісту поняття «умова», варто зазначити його полісемантичність. Згідно з Академічним тлумачним словником української мови, термін «умова» може бути інтерпретовано як необхідний чинник, який сприяє реалізації певних процесів або подій, створює фундамент для нормального функціонування різноманітних сфер діяльності, а також відіграє роль основоположних принципів або правил [1]. У контексті філософського розуміння, категорія «умова» відображає складність взаємодій між об'єктами та чинниками, які забезпечують їхнє виникнення та подальше існування. При цьому, умови перетворюють потенційні можливості в конкретну дійсність, виступаючи не тільки як предикати існування, але й як каталізатори змін, де людина фігурує як ключовий агент трансформації [10, с. 703].

Як підкреслюється в наукових працях А. В. Литвина, психолого-педагогічне дослідження не обмежується виключно філософським розумінням категорії «умова», а також залучає психологічний аналіз умов як комплексу причин, чинників і засобів, що сприяють розвитку особистості. В цьому контексті особлива увага приділяється мотивації, спрямованості особистості, її інтересам та нахилам, доступу до культурних цінностей, соціальному оточенню та організації освітньо-професійного середовища [6, с. 15].

І. А. Зязюн розглядає педагогічні умови як результат цілеспрямованого вибору та застосування освітніх елементів, включаючи зміст, методики та організаційні форми навчання, з метою досягнення встановлених дидактичних цілей [3, с. 123]. У контексті науково-педагогічних досліджень концепція «педагогічні умови» асоціюється з вирішенням широкого спектру освітніх проблем за умови створення відповідних умов, при цьому обґрунтування таких умов часто базується на суб'єктивному аналізі компонентів педагогічного процесу з точки зору дослідника [6, с. 30]. Це підкреслює багатоманітність підходів до визначення педагогічних умов, не дивлячись на відсутність універсально прийнятого визначення в науковому співтоваристві.

В рамках наукового аналізу, В. М. Манько визначає педагогічні умови як взаємопов'язану сукупність внутрішніх та зовнішніх чинників, які забезпечують високу результативність освітнього процесу та відповідають встановленим психолого-педагогічним критеріям оптимальності [7, с. 155].

А. В. Семенова інтерпретує педагогічні умови як сукупність обставин, що забезпечують цілісний та продуктивний педагогічний процес у контексті професійної підготовки, акцентуючи на важливості активності особистості та групових взаємодій

[9, с. 243]. Це створює основу для формування комунікативної толерантності як невід'ємної складової професійного розвитку майбутніх фахівців, вимагаючи ретельного вибору умов, які будуть сприяти такому процесу, враховуючи широкий спектр впливових чинників.

Основою для визначення педагогічних умов, необхідних для розвитку комунікативної толерантності серед здобувачів закладів професійно-технічної освіти, лежить у глибокому аналізі предметної області, концептуальних засад, закономірностей розвитку та дидактичних принципів. Важливо також врахувати чинники, що впливають на динаміку освітнього процесу, з метою забезпечення гармонійного розвитку особистості здобувачів і формування в них загальнолюдських цінностей та професійно важливих якостей, що в свою чергу сприятиме їх конкурентоспроможності на ринку праці.

У цьому контексті педагогічні умови для формування комунікативної толерантності описуються як інтегрований комплекс педагогічних заходів. Ці заходи мають на меті не лише підвищення якості професійної підготовки та конкурентоздатності майбутніх фахівців на ринку праці, але й ефективне формування всіх аспектів комунікативної культури на основі синергетичного, культурологічного та особистісно орієнтованого підходу до нової парадигми освіти. Важливим є оновлення змісту навчання, впровадження сучасних методик і технологій, а також створення інноваційного освітнього середовища, яке відповідає потребам сучасного динамічного світу.

У контексті вказаного дослідження, педагогічні умови формування комунікативної толерантності у здобувачів закладів професійно-технічної освіти відносяться до психолого-педагогічного типу. Цей тип умов характеризується функціональною спрямованістю на забезпечення взаємодії психологічних і педагогічних аспектів професійної підготовки. Така взаємодія спрямована на формування комунікативної толерантності у здобувачів, паралельно сприяючи розвитку їх соціально значущих та професійно важливих якостей. Основні напрямки цих педагогічних умов включають: виховання у студентів закладів професійно-технічної освіти усвідомлення необхідності комунікативної толерантності для ефективної професійної діяльності; стимулювання мотивації до її розвитку; інтеграцію відповідних комунікативних знань і навичок у методику навчання; організацію освітнього процесу, який би був орієнтований на суб'єкта навчання; та залучення їх до процесу самовдосконалення як активних учасників професійної діяльності.

Згідно з В. О. Климчуком, педагогічні умови мають бути чітко визначені та реалізовані так, щоб кожен педагог міг їх ефективно впровадити у практику, а також щоб можливо було контролювати ефективність їхнього застосування. У сучасних наукових дослідженнях в галузі психолого-педагогіки пропонується використовувати факторний аналіз як інструмент для детального визначення та аналізу педагогічних умов [4, с. 44]. Це дозволяє глибше зрозуміти, як різні чинники взаємодіють між собою та впливають на процес формування комунікативної толерантності, забезпечуючи таким чином більш цілісний та ефективний підхід до навчання і виховання студентів.

Проведений аналіз дав нам змогу сформулювати педагогічні умови формування комунікативної толерантності у здобувачів закладів професійно-технічної освіти в рамках інноваційного освітнього середовища:

1. Розвиток інклюзивного освітнього середовища. Це вимагає створення умов, за яких кожен здобувач закладу професійно-технічної освіти відчуває себе цінним і залученим членом навчального співтовариства, незалежно від своїх індивідуальних особливостей, культурного, етнічного чи соціального походження. Таке середовище сприяє вихованню поваги, емпатії та взаєморозуміння між студентами, формуючи основу для ефективної комунікативної взаємодії.

Для досягнення цієї мети необхідно забезпечити рівний доступ до освітніх ресурсів для всіх здобувачів закладів професійно-технічної освіти. Це включає адаптацію навчальних матеріалів та технологій, що враховують різні способи сприйняття та навчання, а також забезпечення фізичної доступності освітніх приміщень для осіб з обмеженими можливостями. Крім того, важливою є підтримка різноманіття через розробку та впровадження навчальних програм і курсів, які відображають культурне та соціальне розмаїття суспільства, сприяючи тим самим розвитку мультикультурної компетентності та комунікативної толерантності.

2. Застосування активних та інтерактивних методів навчання. Такі методи навчання не лише активізують здобувачів закладів професійно-технічної освіти, але й стимулюють глибше розуміння та прийняття культурного та індивідуального розмаїття серед учасників освітнього процесу.

Робота в малих групах є особливо ефективною, оскільки вона спонукає здобувачів до тісної взаємодії та співпраці, де кожен має змогу висловити свої ідеї та почути інших. Це допомагає формувати навички активного слухання, взаємоповаги та вміння працювати в колективі, які є ключовими для розвитку толерантного спілкування.

Проектне навчання, зі свого боку, залучає здобувачів закладів професійно-технічної освіти до розв'язання реальних задач або виконання проєктів, які мають практичне значення. Цей метод дозволяє інтегрувати знання з різних дисциплін, розвиваючи при цьому критичне мислення, креативність та здатність до інноваційного підходу в розв'язанні проблем. Під час роботи над проєктами студенти закладів професійно-технічної освіти навчаються не тільки респектувати різноманітні погляди, але й знаходити спільні рішення, що сприяє формуванню толерантності [2; 8].

Рольові ігри та дискусії є ще одними ефективними інструментами, які дозволяють студентам «вжитися» в роль інших осіб, поглянути на ситуацію з різних точок зору та розвинути емпатію. Ці методи сприяють глибшому розумінню міжкультурних відмінностей та навчають конструктивно вирішувати конфлікти, ґрунтуючись на принципах взаємоповаги та взаєморозуміння.

Використання активних та інтерактивних методів навчання вимагає від викладачів високого рівня педагогічної майстерності, гнучкості та готовності до постійного самовдосконалення. Важливо, щоб освітній процес був організований таким чином, аби кожен здобувач закладу професійно-технічної освіти відчував свою залученість та цінність, що є основою для розвитку комунікативної толерантності та формування відкритого і позитивного освітнього середовища.

3. Інтеграція навчальних матеріалів, які сприяють розвитку комунікативної толерантності. Це передбачає не тільки використання спеціалізованих курсів та програм, але й інтеграцію відповідних аспектів у існуючі дисципліни, що вимагає від викладачів особливої уваги та творчого підходу до вибору та організації освітнього процесу.

Включення в освітній процес матеріалів, які висвітлюють питання культурної різноманітності та міжкультурної взаємодії, сприяє формуванню у студентів розуміння та поваги до культурних відмінностей. Це може бути реалізовано через спеціальні курси, які охоплюють історію, культуру та традиції різних народів, тематичні лекції, присвячені міжкультурній комунікації, етикету, а також через інтеграцію цих аспектів у загальноосвітні предмети, такі як література, історія, соціологія.

4. Формування та підтримка міжкультурного діалогу в освітньому середовищі. Це передбачає створення відкритого, інклюзивного середовища, де кожен здобувач закладу професійно-технічної освіти має можливість виразити свою індивідуальність, ділитися власним культурним досвідом та вчитися на прикладах інших культур. Організація культурних заходів, тематичних дискусійних клубів, зустрічей з представниками різних культурних груп є ключовими інструментами досягнення цієї мети.

Культурні заходи, такі як фестивалі, виставки, концерти та кінопокази, можуть стати відмінною платформою для знайомства студентів з багатством різних культур. Вони дозволяють не лише побачити й відчутти культурні особливості, але й стимулюють студентів до власних роздумів і обговорень, що сприяє глибшому розумінню та прийняттю культурної різноманітності.

Тематичні дискусійні клуби та дебатні гуртки, які фокусуються на актуальних міжкультурних темах, відіграють важливу роль у формуванні критичного мислення та відкритості у здобувачів закладу професійно-технічної освіти. Через обговорення різних поглядів та думок, вони навчаються аргументовано висловлювати свої ідеї, слухати та поважати думки інших, що є основою комунікативної толерантності [5].

Зустрічі з представниками різних культурних груп, включно з запрошенням гостей з різних країн, лекції від експертів у галузі міжкультурної комунікації, майстер-класи та інші подібні заходи можуть значно розширити культурний горизонт студентів. Вони надають унікальну можливість для безпосереднього спілкування та обміну досвідом, допомагаючи студентам краще зрозуміти специфіку та цінності інших культур.

Важливою умовою ефективності таких заходів є створення безпечного, підтримуючого середовища, де кожен здобувач може відчувати себе комфортно, висловлюючи свої думки та переконання без страху бути засудженим. Це сприяє не тільки особистісному зростанню та розвитку комунікативних навичок, але й формує глибоке розуміння важливості толерантності та міжкультурного діалогу в сучасному світі.

Розробка та впровадження цих умов передбачає глибокий аналіз існуючих педагогічних практик та інноваційних освітніх технологій, а також залучення передового досвіду для створення ефективної моделі навчання, заснованої на принципах толерантності та взаємоповаги.

Практичне впровадження розроблених педагогічних умов вимагає інтеграції інноваційних освітніх інструментів та методів, які підтримують активне та цілеспрямоване спілкування між учасниками освітнього процесу. Це може включати

використання інтерактивних платформ для групової роботи, проєктних задач, які сприяють розумінню та прийняттю різноманітності, а також проведення тренінгів з розвитку комунікативних навичок і толерантності.

Важливим аспектом є також розробка методичних рекомендацій для викладачів, які допоможуть їм ефективно інтегрувати принципи комунікативної толерантності в освітній процес, забезпечуючи високий рівень взаєморозуміння та співпраці між здобувачами закладу професійно-технічної освіти. Такі рекомендації можуть включати методи активного навчання, кейс-методи, рольові ігри, які стимулюють студентів до відкритого діалогу та позитивної взаємодії.

Застосування розроблених педагогічних умов у інноваційному освітньому середовищі, важливо враховувати і потенційні перешкоди та виклики. Це може включати опір змінам з боку як викладачів, так і студентів, обмеження фінансових та технічних ресурсів, а також потребу в постійному оновленні знань та навичок учасників освітнього процесу для роботи з новими технологіями. Вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу, включаючи організацію тренінгів та семінарів для педагогічних працівників, забезпечення технічної підтримки та оновлення матеріально-технічної бази, а також формування відкритої та позитивної атмосфери в освітньому середовищі, що сприятиме успішному впровадженню інновацій.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Формування комунікативної толерантності серед здобувачів закладів професійно-технічної освіти є ключовим аспектом підготовки молоді до ефективної взаємодії в сучасному багатокультурному світі. Умови інноваційного освітнього середовища відкривають нові можливості для реалізації цієї задачі, пропонуючи різноманітні педагогічні підходи та інструменти. Ключовими педагогічними умовами, що сприяють розвитку комунікативної толерантності, є: інтеграція навчальних матеріалів, які висвітлюють питання культурної різноманітності та міжкультурної взаємодії; застосування активних та інтерактивних методів навчання; формування та підтримка міжкультурного діалогу; розвиток інклюзивного освітнього середовища, яке забезпечує рівний доступ та можливості для кожного студента. Важливо, що успіх у цій справі залежить не лише від структурованого впровадження вказаних умов, а й від створення відкритої, підтримуючої атмосфери в закладі професійно-технічної освіти, де кожен здобувач відчуватиме себе цінним членом спільноти, відкритим до навчання та взаємодії.

Перспективи подальших досліджень полягають у аналізі ефективності інноваційних педагогічних технологій та методів навчання в формуванні комунікативної толерантності здобувачів закладів професійно-технічної освіти, з метою розробки комплексної моделі інклюзивного освітнього середовища, яке сприяє розвитку відкритості, поваги та міжкультурного діалогу.

5. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. *Академічний тлумачний словник української мови*, 2010. Доступно: <<http://sum.in.ua/>>.
2. Гладких, Ж. Г., 2019. Формування толерантності як складової комунікативної компетентності викладача. *Наукові записи. Серія: Педагогічні науки*, 177, 1, 112-116.
3. Зязюн, І. А., Крамущенко, Л. В., Кривонос, І. Ф., 2004. *Педагогічна майстерність*: підручник. 2-ге вид., доп. і переробл. Київ: Вища школа, 422.
4. Климчук, В. О., 2006 Факторний аналіз: використання у психологічних дослідженнях. *Практична психологія та соціальна робота*, 8, 43-48.
5. Лапа, В. М., 2019. *Формування комунікативної толерантності в умовах інклюзивного навчання*. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 70-105.
6. Литвин, А. В., 2014. *Методологічні засади поняття «педагогічні умови: на допомогу здобувачам наукового ступеня*. Львів: СПОЛОМ, 76.
7. Манько, В. М., 2000. Дидактичні умови формування у студентів професійнопізнавального інтересу до спеціальних дисциплін. *Соціалізація особистості: зб. наук. пр.* Київ: Логос, 2, 153-161.
8. Панасенко, Е., 2019. Формування комунікативної толерантності в майбутніх практичних психологів: теоретико-прикладний аспект. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, 10. Слов'янськ, 127-140.
9. *Словник-довідник з професійної педагогіки*, 2006. Ред.-упоряд. А. В. Семенова. Одеса: Пальміра, 272.
10. *Філософський енциклопедичний словник*, 2002. Голова редкол. В. І. Шинкарук. Київ: Абрис, 742.

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF COMMUNICATIVE TOLERANCE OF STUDENTS OF VOCATIONAL AND TECHNICAL EDUCATION INSTITUTIONS IN THE CONDITIONS OF AN INNOVATIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Oleksii Mukoviz,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Department of Preschool and Primary Education,
Odesa Regional Academy of In-Service Education of the Odesa Regional Council
Odesa, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9262-9209>
alexsmukovoz@gmail.com

Yuliia Molodovska,

graduate student of the Department of Pedagogy and Educational Management,
Odesa Regional Academy of In-Service Education of the Odesa Regional Council
Odesa, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-0042-2109>
julia859999@gmail.com

Abstract. The article analyzes pedagogical conditions that contribute to the effective formation of communicative tolerance of students of vocational and technical educational institutions within the framework of an innovative educational environment.

It has been proven that the understanding and implementation of pedagogical conditions can significantly improve the quality of education, providing students with the necessary knowledge, skills and abilities for their future professional development.

The definitions of "condition" and "pedagogical condition" are considered from different scientific positions, emphasizing their polysemanticity and importance in the context of the educational process. Through a psychological and pedagogical analysis of the conditions, their role as catalysts for personality development and promoting communicative tolerance has been clarified. It was determined that pedagogical conditions for the formation of students' communicative tolerance are described as an integrated set of pedagogical measures. These measures are aimed not only at improving the quality of professional training and competitiveness of future specialists in the labor market, but also at the effective formation of all aspects of communicative culture based on a synergistic, cultural and personally oriented approach to the new paradigm of education. It is important to update the content of education, to introduce modern methods and technologies, as well as to create an innovative educational environment that meets the needs of the modern dynamic world.

It is highlighted that the modern innovative educational environment requires an integrated approach to learning, which includes raising awareness of the need for communicative tolerance, stimulating motivation for its development, and involving students in active participation in the educational process.

On the basis of the conducted analysis, the conclusions were formed that the effective formation of communicative tolerance among students of vocational and technical educational institutions depends on the implementation of a complete set of pedagogical conditions. This includes the development of an inclusive environment, the use of active learning methods, the integration of educational materials that promote the development of tolerance, and the support of intercultural dialogue. The importance of the pedagogical skills of teachers and the need for their continuous professional development to achieve high results in the formation of communicative tolerance among students is emphasized.

Keywords: communicative tolerance; pedagogical conditions; innovative educational environment; vocational and technical educational institutions; interactive learning methods.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. *Akademichnyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy* [Academic explanatory dictionary of the Ukrainian language], 2010. Доступно: <<http://sum.in.ua>>.
2. Hladkykh, Zh. H., 2019. Formuvannia tolerantnosti yak skladovoi komunikatyvnoi kompetentnosti vykladacha [Formation of tolerance as a component of teacher's communicative competence]. *Naukovi zapysy. Seriya: Pedahohichni nauky*, 177 (1), 112-116.
3. Ziaziun, I. A., Kramushchenko, L. V., & Kryvonos, I. F., 2004. *Pedahohichna maisternist* [Pedagogical skill]: pidruchnyk. 2-he vyd., dop. i pererobl. Kyiv: Vyshcha shkola, 422.
4. Klymchuk, V. O., 2006. Faktornyi analiz: vykorystannia u psykholohichnykh doslidzhenniakh [Factor analysis: use in psychological research]. *Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota*, 8, 43-48.

5. Lapa, V. M., 2019. Formuvannia komunikativnoi tolerantnosti v umovakh inkluzyvnogo navchannia [Formation of communicative tolerance in the conditions of inclusive education]. Kherson: Vydavnychi dim «Helvetyka», 70-105.

6. Lytvyn, A. V., 2014. *Metodolohichni zasady poniattia «pedagogichni umovy: na dopomohu zdobuvacham naukovooho stupenia»* [Methodological principles of the concept of pedagogical conditions: to help those who obtain a scientific degree.]. Lviv: SPOLOM, 76.

7. Manko, V. M., 2000. Dydaktychni umovy formuvannia u studentiv profesiinopiznavalnoho interesu do spetsialnykh dystsyplin [Didactic conditions for the formation of students' professional cognitive interest in special disciplines]. *Sotsializatsiia osobystosti: zb. nauk. pr.* Kyiv: Lohos, 2, 153–161.

8. Panasenko, E., 2019. Formuvannia komunikativnoi tolerantnosti v maibutnikh praktychnykh psykholohiv: teoretyko-prykladnyi aspekt [Formation of communicative tolerance in future practical psychologists: theoretical and applied aspect]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty.* Sloviansk, 10, 127-140.

9. Semenova A. V., 2006. *Slovnnyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky* [Dictionary-handbook of professional pedagogy]. Odesa: Palmira, 272.

10. Shynkaruk, V. I., 2002. *Filosofskiyi entsyklopedychnyi slovnnyk* [Philosophical encyclopedic dictionary]. Kyiv: Abrys, 742.

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2024-36-343-353>

UDC 004.383.8:351.858:378

Serhiy Pochynok,

PhD student, Foreign Languages Department
Higher Education Institution «Podillia State University»,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-5735-6736>
awa_6@ukr.net

Olha Chaikovska,

PhD in Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Foreign Languages Department
Higher Education Institution «Podillia State University»,
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9161-4574>
Olgachaikovskaya@ukr.net

**THE IMPLEMENTATION OF AI TOOLS TO DEVELOP NATIONAL CONSCIOUSNESS OF
FUTURE VOCATIONAL TRAINING TEACHERS**

Abstract. The formation of national-historical consciousness is crucial for individuals in the modern and complex society we live in today. To ensure the development of this